

Förstudie & dialog kring
fritidshemmens kvalitet

Lunds kommun

Sara Shamekhi

Hanna Ericsson

Viktoria Wedbäck Pizevska

The better the question. The better the answer.
The better the world works.

EY

Building a better
working world

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Lunds kommun genomfört en förstudie med fokus på att lyfta fram kvalitetsaspekter av fritidshemmet. Syftet har varit att skapa underlag för förbättring av fritidshemmens verksamhet.

Genom förstudien har olika framgångsrika sätt att jobba identifierats. De områden som stått i fokus har varit personal och lokaler, hur undervisningen planeras, organiseras och genomförs samt hur verksamheten följs upp.

Genom analysseminariet som genomförts med företrädare för förvaltningsledning, skolledning, fritidshemspersonal, nämnden och revisionen har dialogen fördjupats. Föreliggande rapport är en redovisning av uppdraget men också ett material och frågor för dig med särskilt intresse av eller ansvar för fritidshemsverksamhet att jobba vidare utifrån.

Innehåll

01

Inledning - beskrivning av uppdraget

02

Förstudiens resultat

03

Fortsatt arbete

Bakgrunden till uppdraget

Enligt skollagen ska varje kommun erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunal förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola. Fritidshemmet kompletterar utbildningen i nämnda skolformer och syftar till att stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Granskningar från Skolinspektionen visar att det ofta finns betydande variationer mellan såväl huvudmän som mellan enskilda fritidshem vad gäller fritidshemmets kvalitet. Revisorerna har därför beslutat att genomföra en förstudie med fördjupad dialog kring de kommunala fritidshemmets kvalitet i Lund.

I Skolverkets allmänna råd för fritidshemmet framgår huvudmannens uppdrag för fritidshemmet, vilket bland annat handlar om att säkerställa lokaler, personal, kompetensutveckling och att följa upp verksamhetens kvalitet.

Avseende vad kvalitet i fritidshem innebär hänvisar Skolverket bland annat till en forskningsstudie från 2020 där det identifierades fem huvudsakliga kvalitetsaspekter:

1. behöriga lärare,
2. fungerande arbetslag,
3. rum särskilt avsedda för fritidshemmets undervisning,
4. tillgängligt material, samt
5. tid för planering och förberedelse.

Inledning

Vårt uppdrag

Uppdrag och syfte

EY har på uppdrag av Lunds kommun genomfört en förstudie med fokus på att lyfta fram kvalitetsaspekter av fritidshemmen.

Förslaget från revisionsledamöter var att undersöka möjligheten att arbeta stödjande utifrån att lyfta fram kvalitetsutvecklande aspekter istället för att påpeka brister.

Uppdraget har varit formulerat som en förstudie med fördjupad dialog. Detta innebär ett fokus på att lyfta fram kvalitetsaspekter av fritidshemmet för fördjupning tillsammans med ledande tjänstepersoner och nämnd. Syftet har varit att skapa underlag för förbättring av fritidshemmens verksamhet.

Fokus på att lyfta fram kvalitetsaspekter av fritidshemmet

Förstudien har fokuserat på följande frågor:

- ▶ Finns det variationer mellan de kommunala fritidshemmen gällande behöriga lärare och lokaler?
 - Vad finns det för förklaringar till detta?
- ▶ Planeras och organiseras fritidshemmens undervisning och innehåll på olika sätt?
 - Vilka sätt upplevs vara framgångsrika?
- ▶ Finns det en planering för nämndens uppföljning av fritidshemmen?
 - Ger uppföljningen insikt i betydelsefulla skillnader?

Inledning

Lagar och styrdokument inom området

Kommunallagen (2017:725)

Kommunallagens 6 kap 6 § anger att nämnderna inom sitt ansvarsområde ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med Kommunfullmäktiges mål och riktlinjer, samt i enlighet med lagar och författningar som gäller för verksamheten.

Kommunfullmäktiges mål mandatperioden 2024-2026

Kommunfullmäktiges politiska inriktning för perioden inramas genom fyra gemensamma mål för mandatperioden. Ett av målen avser Sveriges tryggaste kommun. Utbildningsnämnden har utifrån målet fattat beslut om följande utvecklingsmål:

- ▶ Ge alla elever en god skolmiljö avseende trygghet, trivsel, delaktighet och jämställdhet.

Skollagen (2010:800)

Av skollagen framgår huvudmannens övergripande ansvar för kvaliteten i fritidshemmet och för att fördela resurser i förhållande till de olika behov som finns. Huvudmannen ska se till att personalen i fritidshemmet ges möjlighet till kompetensutveckling samt systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen. Uppföljningens resultat ska analyseras och utifrån analysen ska huvudmannen genomföra insatser för att utveckla utbildningen. Kvalitetsarbetet ska genomföras på både huvudmannanivå och enhetsnivå.

Enligt 14 kapitlet ska huvudmannen säkerställa att eleverna i fritidshemmet erbjuds en god miljö och att det finns lokaler och utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska uppfyllas. Huvudmannen ska se till att elevgrupperna i fritidshemmet har en lämplig sammansättning och storlek. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Inledning

Lagar och styrdokument (fortsättning)

Skolverkets allmänna råd om styrning och ledning av fritidshemmet (SKOLFS 2023:127)

Huvudmannen och rektorn bör utforma kompetensutvecklingsinsatser för personalen i fritidshemmet utifrån en kartläggning och analys av verksamheternas behov. Personalens utbildning och kompetens har stor påverkan på kvaliteten i fritidshemmet. I de fall där andelen behöriga lärare är låg innebär det även att prioritera lärare i fritidshem vid nyanställning.

I samband med resursfördelning är det viktigt att huvudmannen inhämtar information om vad som är lämplig personaltäthet och grupsammansättningar med hänsyn till lokalernas storlek och utformning, personalens kompetens samt elevernas ålder och behov. Huvudmannen bör följa utvecklingen när det gäller grupsammansättningar i rektorns organisation.

Huvudmannen och rektorn bör se till att eleverna har tillgång till ändamålsenliga lokaler och utemiljöer som möjliggör varierad pedagogisk verksamhet samt stödjer elevernas lärande och utveckling såväl enskilt som i grupp.

Rektorn bör organisera verksamheten så att personal i fritidshemmet ges utrymme att planera, följa upp och utveckla utbildningen. Rektorn bör föra en systematisk och kontinuerlig dialog med personalen om det dagliga arbetet och om hur verksamheten kan bidra till ökad måluppfyllelse för eleverna. Därtill bör rektorn organisera verksamheten så att den stödjer samarbetsformer och erfarenhetsutbyten mellan personalen i fritidshemmet, förskoleklassen och skolan.

Huvudmannen och rektorn bör regelbundet göra uppföljningar och utvärderingar av verksamhetens kvalitet. En regelbunden uppföljning är en viktig del i rektorns ansvar som pedagogisk ledare för fritidshemmet. Genom dialog kan huvudmannen på så vis även få kännedom om hur fritidshemmets förutsättningar påverkar verksamhetens kvalitet och vilka åtgärder som är lämpliga att vidta för att arbeta i riktning mot de nationella målen.

Inledning

Metod

Förstudien fokuserar på de kommunala fritidshemmen, med en särskild fördjupning i fyra utvalda fritidshem. Förstudien genomfördes december 2023 - maj 2024 och har utgått ifrån en särskild metodik enligt följande steg:

1. Kontakt med ansvariga tjänstepersoner och inledande möte. I samband med detta insamling av relevant underlag, såsom statistik kring fritidshemmen, planering och uppföljning samt genomförda/pågående utvecklingsprojekt.
2. Kommunikation av projektplanen till nämnden med möjlighet för inspel till förstudien.
3. Urval av fyra olika fritidshem utifrån uppställda kriterier och dialog med ansvarig förvaltningsledning. Kontakt med respektive rektor för intervjuer med rektorer samt ett urval av lärare och elever. Tre gruppintervjuer per fritidshem.
4. Analys och framtagande av jämförelseunderlag. Kontakt med ansvariga tjänstepersoner efter behov.
5. Fördjupningsdialog med förvaltningsledning samt nämndspresidium utifrån det som framkommit. Detta jämförelseunderlag ligger till grund för dialogen.
6. Sammanställning av slutsatser i rapport till revisionen, och muntlig föredragning därefter.
7. Utskick av rapporten till nämnden och muntlig föredragning för nämnden.

Urval av fritidshem

Urvalet av fritidshem har gjorts utifrån på förhand bestämda urvalskriterier. Förstudien inleddes med en kartläggning av de kommunala fritidshemmen i Lunds kommun. I kommunen finns det ett 30-tal fritidshem. Föreslagna urvalskriterier presenterade och godkändes av ansvarig förvaltningsledning. Rektorer på de utvalda fritidshemmen tillfrågades om sin medverkan och alla var positiva till att medverka. Vid platsbesök hölls tre gruppintervjuer per fritidshem med:

- ▶ Elever i åk 2
- ▶ Pedagoger/personal fritidshem
- ▶ Rektor/biträdande rektor

Urvalskriterier

- ▶ Fyra jämnstora skolor utifrån snittet 157 elever per åk F-3 per skola
- ▶ Fyra olika geografiska områden i kommunen
- ▶ Områden som är socioekonomiskt olika (utifrån socioekonomisk index* statsbidraget likvärdig skola)
- ▶ Personalens utbildning/andel behöriga lärare

* Indexet är konstruerat så att en skola med förutsättningar i nivå med rikssnittet har värdet 100 och skolor med ett värde under 100 har bättre socioekonomiska förutsättningar jämfört med rikssnittet. Indexvärdet bygger på en modell som tar hänsyn till de faktorer som påverkar sannolikheten att en elev blir behörig till ett nationellt program i gymnasieskolan. Modellen inkluderar bland annat variabler som vårdnadshavarnas (VH) utbildningsnivå, året när eleven invandrade till Sverige och socioekonomisk status på bostadsområdet där eleven är folkbokförd.

Innehåll

01

Inledning - beskrivning av uppdraget

02

Förstudiens resultat

03

Nästa steg

Finns det variationer mellan de kommunala fritidshemmen gällande behöriga lärare och lokaler?

- ▶ *Vad finns det för förklaringar till detta?*

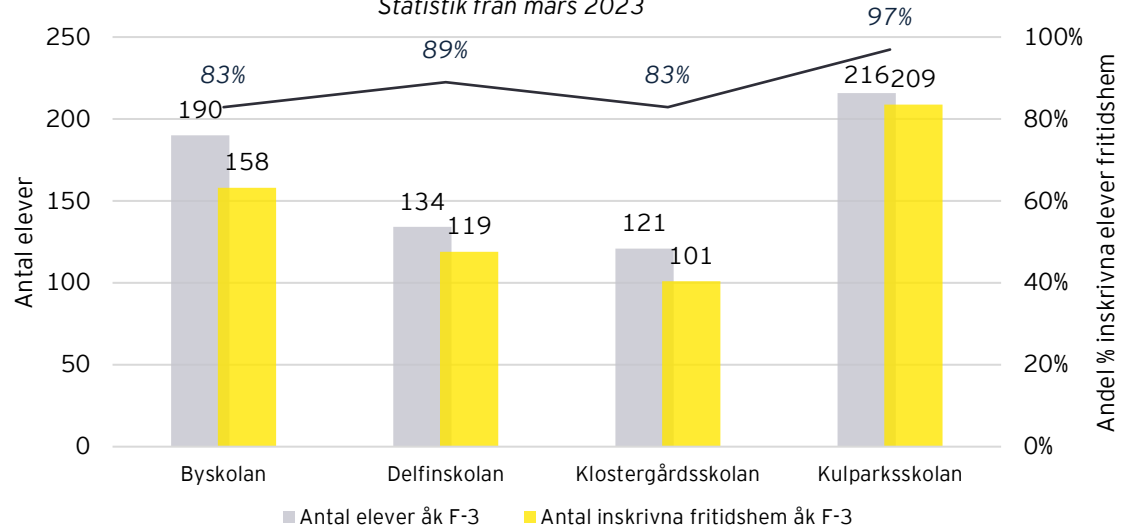

Fyra fritidshem i fokus

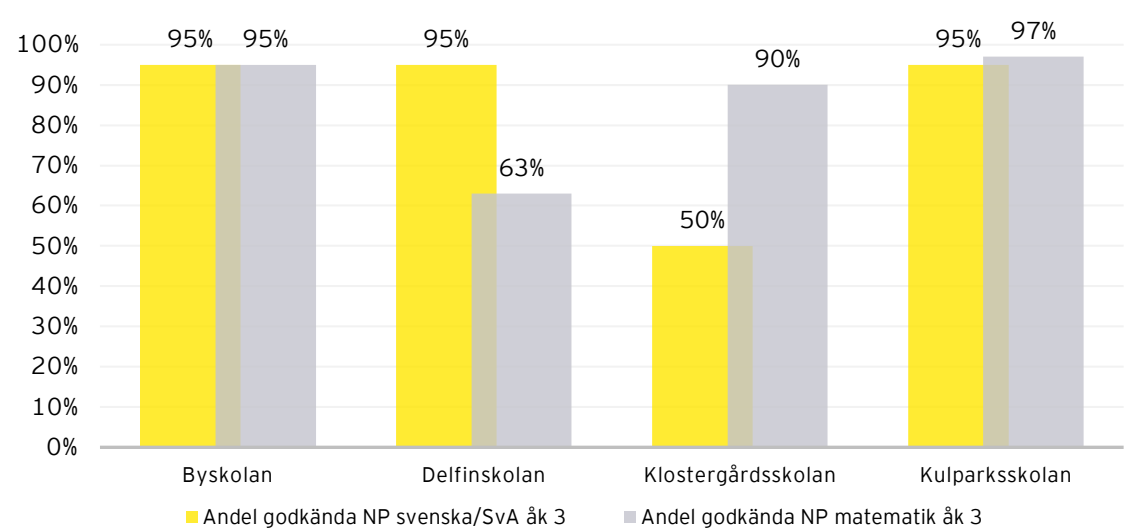
Jämförande statistik

Antal/andel elever inskrivna i fritidshem åk F-3

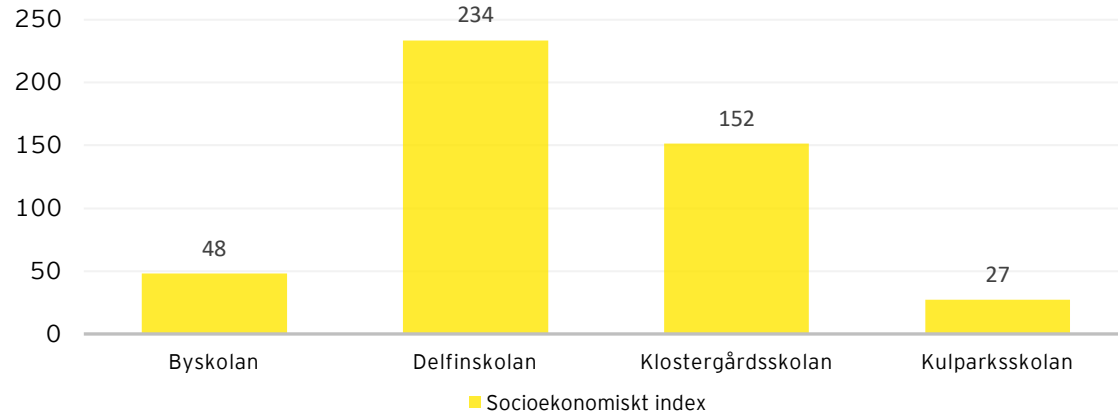
Statistik från mars 2023

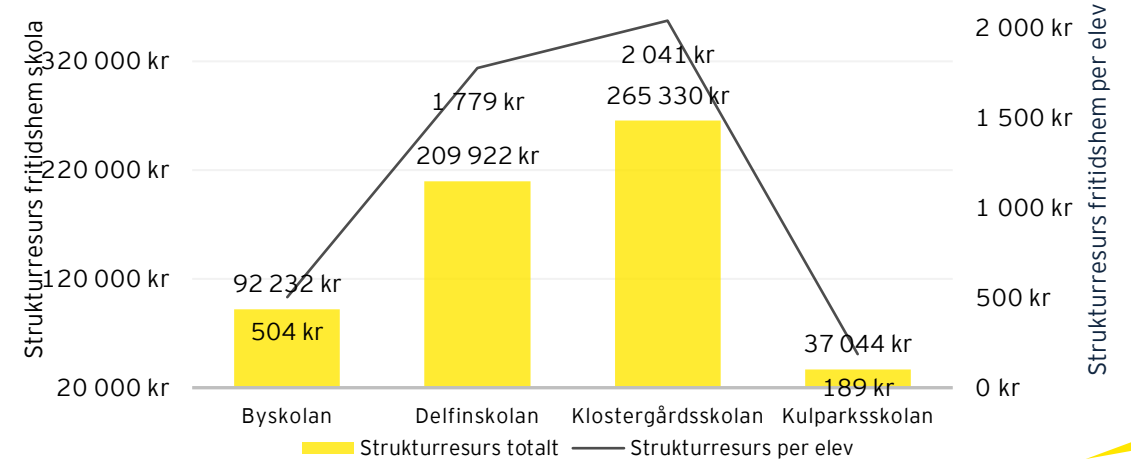
Måluppfyllelse åk 3 läsåret 2022/23

Socioekonomiskt index

Strukturresurs per fritidshem/elev

För att läsa med om indexet, se sidan 11 .

Fyra fritidshem i fokus

Byskolan

Byskolan är en två parallellig F-6 skola med cirka 350 elever.
Skolan är belägen i Södra Sandby.

Elevernas måluppfyllelse / stödbehov

- ▶ Andel godkända NP svenska/SvA åk 3 2022/23: 95 procent
- ▶ Andel godkända NP matematik åk 3 2022/23: 95 procent
- ▶ Antal/andel elever med åtgärdsprogram: 10

Elevantal och elevgrupper fritidshemmet

- ▶ Antal elever på skolan F-3: 190
- ▶ Andel inskrivna fritidshem F-3*: 83 procent
- ▶ Lägst andel inskrivna elever i fritidshem F-3 i Lunds kommun
- ▶ En grupp per årskurs i fritidshemmet med mellan 36-49 elever i varje grupp

Personalstatistik

- ▶ Leg. fritidspedagog: 7
- ▶ Obehörig fritidspedagog: 1
- ▶ Grundskolelärare fritidshem: -
- ▶ Förskollärare: 11
- ▶ Fritidsledare: 0
- ▶ Elevassistenter: 9
- ▶ Barnskötare: 3
- ▶ Totalt antal personal fritidshem: 31
- ▶ Tjänstgöringsgrad fritidshem: uppgift saknas

Strukturresurs (maj 2024)

- ▶ Strukturresurs - belopp per elev: 504 kr/år
- ▶ Strukturresurs - totalbelopp skolan: 92 232 kr/år

Elevernas bakgrundsförutsättningar

- ▶ Lågt socioekonomiskt index (48)
- ▶ Antal elever med annat modersmål än svenska: 59
- ▶ Andel föräldrar med eftergymnasial utbildning**: 85 procent
- ▶ Andelen elever som är födda utomlands: 3 procent
- ▶ Andelen elever födda i Sverige med föräldrar födda utomlands: 8 procent

*Statistiken för samtliga fritidshem avser mars 2023.

** Statistiken för samtliga skolor avser VH högsta utbildningsnivå och är sammanräkning av alla med eftergymnasial utbildning och forskarutbildning.

Fyra fritidshem i fokus

Delfinskolan

Delfinskolan är en enparallellig F-3 skola med cirka 140 elever.
Skolan är belägen i Norra Fäladen.

Elevernas måluppfyllelse / stödbehov

- ▶ Andel godkända NP svenska/SvA åk 3 2022/23: 90 procent
- ▶ Andel godkända NP matematik åk 3 2022/23: 63 procent
- ▶ Antal/andel elever med åtgärdsprogram: 19

Elevantal och elevgrupper fritidshemmet

- ▶ Antal elever på skolan F-3: 134
- ▶ Andel inskrivna fritidshem F-3: 89 procent
- ▶ Hög andel inskrivna elever i fritidshem F-3 i Lunds kommun
- ▶ En grupp åk F-1 med 44 elever och en grupp åk 2-3 med 47 elever i fritidshemmet

Personalstatistik

- ▶ Leg. fritidspedagog: 0
- ▶ Obehörig fritidspedagog: 2
- ▶ Grundskolelärare fritidshem: 2
- ▶ Förskollärare: 3
- ▶ Fritidsledare: 3
- ▶ Elevassistenter: 4
- ▶ Barnskötare: 1
- ▶ Totalt antal personal fritidshem: 15
- ▶ Tjänstgöringsgrad fritidshem: 7,86 å 100 %procent

Strukturresurs (maj 2024)

- ▶ Strukturresurs - belopp per elev: 1 779 kr/år
- ▶ Strukturresurs - totalbelopp skolan: 209 922 kr/år

Elevernas bakgrundsförutsättningar

- ▶ Högst socioekonomiskt index (233,6)
- ▶ Antal elever med annat modersmål än svenska: 91
- ▶ Andel föräldrar med eftergymnasial utbildning: 65 procent
- ▶ Andelen elever som är födda utomlands: 26 procent
- ▶ Andelen elever födda i Sverige med föräldrar födda utomlands: 32 procent

Fyra fritidshem i fokus

Klostergårdsskolan

Klostergårdsskolan är en- till tvåparallellig F-6 skola med cirka 190 elever.
Skolan är belägen i Klostergården.

Elevernas måluppfyllelse / stödbehov

- ▶ Andel godkända NP svenska/SvA åk 3 2022/23: 50 procent
- ▶ Andel godkända NP matematik åk 3 2022/23: 90 procent
- ▶ Antal/andel elever med åtgärdsprogram: 12

Elevantal och elevgrupper fritidshemmet

- ▶ Antal elever på skolan F-3: 100
- ▶ Andel inskrivna fritidshem F-3: 90 procent
- ▶ Näst lägst andel inskrivna elever i fritidshem F-3 i Lunds kommun
- ▶ Fritidshemmet är uppdelat i två fritidshem, åk F-2 med 63 elever samt åk 3-6 med 69 elever - uppdelat i tre avdelningar där åk 2 är en egen avdelning

Personalstatistik

- ▶ Leg. fritidspedagog: 2
- ▶ Obehörig fritidspedagog: 3
- ▶ Grundskolelärare fritidshem: 0
- ▶ Förskollärare: 1
- ▶ Fritidsledare: 1
- ▶ Elevassistenter: 2
- ▶ Barnskötare: 0
- ▶ Totalt antal personal fritidshem: 9
- ▶ Tjänstgöringsgrad fritidshem: uppgift saknas.

Strukturresurs (maj 2024)

- ▶ Strukturresurs - belopp per elev: 2 041 kr/år
- ▶ Strukturresurs - totalbelopp skolan: 265 330 kr/år

Elevernas bakgrundsförutsättningar

- ▶ Högt socioekonomiskt index (151,6)
- ▶ Antal elever med annat modersmål än svenska: 74
- ▶ Andel föräldrar med eftergymnasial utbildning: 62 procent
- ▶ Andelen elever som är födda utomlands: 23 procent
- ▶ Andelen elever födda i Sverige med föräldrar födda utomlands: 18 procent

Fyra fritidshem i fokus

Kulparksskolan

*Kulparksskolan är en två parallellig F-3 skola med cirka 220 elever.
Skolan är belägen i Stångby.*

Elevernas måluppfyllelse / stödbehov

- ▶ Andel godkända NP svenska/SvA åk 3 2022/23: 95 procent
- ▶ Andel godkända NP matematik åk 3 2022/23: 97 procent
- ▶ Antal/andel elever med åtgärdsprogram: 10

Elevantal och elevgrupper fritidshemmet

- ▶ Antal elever på skolan F-3: 216
- ▶ Andel inskrivna fritidshem F-3: 97 procent
- ▶ Hög andel inskrivna elever i fritidshem F-3 i Lunds kommun
- ▶ En grupp per årskurs bestående av två klasser i fritidshemmet, mellan 35-60 elever i varje grupp

Personalstatistik

- ▶ Leg. fritidspedagoger: 10
- ▶ Obehörig fritidspedagoger: 5
- ▶ Grundskolelärare fritidshem: 0
- ▶ Förskollärare: 2
- ▶ Fritidsledare: 1
- ▶ Elevassistenter: 1
- ▶ Barnskötare: 1
- ▶ Totalt antal personal fritidshem: 19
- ▶ Tjänstgöringsgrad fritidshem: tillförlitlig statistik saknas.

Strukturresurs (maj 2024)

- ▶ Strukturresurs - belopp per elev: 189 kr/år
- ▶ Strukturresurs - totalbelopp skolan: 37 044 kr/år

Elevernas bakgrundsförutsättningar

- ▶ Lågt socioekonomiskt index (27,2)
- ▶ Antal elever med annat modersmål än svenska: 37
- ▶ Andel föräldrar med eftergymnasial utbildning: 93 procent
- ▶ Andelen elever som är födda utomlands: 1,5 procent
- ▶ Andelen elever födda i Sverige med föräldrar födda utomlands: 8 procent

Det finns variationer mellan de kommunala fritidshemmen gällande andel personal med legitimation som ger behörighet för undervisning eller arbete i fritidshemmet. Inom ramen för förstudien har inga tydliga allmängiltiga förklaringsfaktorer identifierats vad gäller andel behörig personal. Faktorer som nämnts är:

- ▶ Upplevelsen är att legitimerad personal gärna vill arbeta med andra legitimerade varpå det är lättare att rekrytera legitimerad personal till fritidshem där det redan finns hög andel legitimerade.
- ▶ Detsamma upplevs gälla för manlig personal. En anställd man på fritidshemmet gör det är lättare att rekrytera fler män.
- ▶ Några av skolorna i studien har minskande elevunderlag vilket innebär en liten/minskande personalstyrka. I kombination med att flera fritidshem har låg personalomsättning leder till att det finns få chanser att rekrytera ny personal och på det sättet öka andelen legitimerad och behörig personal.
- ▶ För att öka likvärdigheten mellan fritidshemmen avseende legitimerad personal nämnde rektorer för fritidshem med hög andel legitimerade att de kanske bör stå tillbaka vid nyrekrytering eller "dela med sig" till enheter med lägre andel legitimerade. På analysseminariet diskuterades vilken roll förvaltningens HR-avdelningen kan ha i detta.
- ▶ Det är svårt att sammanställa tillförlitlig personalstatistik (legitimation/behörighet och personaltäthet) avseende fritidshemmen. I princip all fritidshemspersonal tjänstgör också i skolan och i viss utsträckning tjänstgör skolpersonal på fritidshemmet. Förvaltningsgemensamma definitioner eller digitala system för personalstatistik avseende fritidshemmen saknas i stor utsträckning.
- ▶ Angående gruppstorlek i fritidshemmen uppges att det inte alltid är gruppens storlek/antal barn som spelar roll utan vilka barn som är inskrivna eller till och med på plats en aktuell dag och som i slutändan avgör vilken verksamhet som kan bedrivas.

Det finns variationer mellan de kommunala fritidshemmen gällande lokaler. Lokalernas utformning påverkar vilken verksamhet som kan bedrivas. Inom ramen för förstudien framkommer följande:

- ▶ Utemiljöns utformning upplevs spela stor roll för vilken fritidsverksamhet som kan bedrivas. Även närområdets utbud (lekparker, utomhusbad, stadsparken etc.) upplevs påverka verksamheten.
- ▶ Skolor som exempelvis inte har tillgång till en idrottshall har inte samma möjligheter för idrottsaktiviteter.
- ▶ Trånga lokaler påverkar möjligheterna för olika aktiviteter. Mycket uteaktiviteter kan både vara en konsekvens av att man vill utnyttja skolans fina utemiljö men kan också vara en nödvändighet för att minska trängseln (och i förlängningen konflikterna som blir av många elever på liten yta).
- ▶ På flera fritidshem uppges att det saknas tillräcklig tillgång till grupprum för mindre grupper eller individer med behov av det. Tillgången på grupprum beror både på fysik begränsning men också i vilken utsträckning mindre grupprum behövs till exempelvis modersmålsundervisning eller för undervisning under skoldagen för enskilda elever/särskilda undervisningsgrupper.
- ▶ Helt egna fritidshemslokaler är ovanlig och uppges inte vara realistiskt sett till skolans sammanvägda lokalbehov och att maximera nyttan av tillgängliga lokaler. Det är inte heller avgörande för att kunna bedriva en verksamhet med god kvalitet utan det samlade lokalutbudet på skolan, utemiljön och närområdet är det som avgör vilken undervisning och verksamhet som kan bedrivas.

Planeras och organiseras fritidshemmens undervisning och innehåll på olika sätt?

- ▶ *Vilka sätt upplevs vara framgångsrika?*

Fritidshemmens styrkor och behov

Byskolan

Styrkor

- ▶ Elevernas möjligheter till inflytande - elevråd, planerade aktiviteter, utvärdering
- ▶ Samverkan med föreningslivet - kontinuerlig dialog, planerade aktiviteter, elevengagemang
- ▶ Fritidshemmet som en lekfull undervisning - pedagogisk planering, filmskapande, utforskande

Utmaningar/behov

- ▶ Förändra synen på fritids från en traditionell syn
- ▶ Trånga lokaler, önskar innemiljö mer optimal för fritidsverksamheten
- ▶ Utmaningar i elevunderlaget med stora klasser, minskat elevantal och ökad psykisk ohälsa

Fritidshemmens styrkor och behov

Delfinskolan

Styrkor

- ▶ Fungerande arbetslag - stark sammanhållning personal, stöttar varandra, varit där länge
- ▶ Elevsyn - utgår från elevernas välmående och behov
- ▶ Stor erfarenhet av elever i behov av särskilt stöd

Utmaningar/behov

- ▶ Stort antal enskilda elever med stora behov
- ▶ Elevgrupp som kräver hög flexibilitet, riskerar att påverka den övergripande planeringen
- ▶ Lågt socioekonomiskt tillägg trots högt index på grund av låg elevvolym vilket påverkar personaltätheten på fritidshemmet

Fritidshemmens styrkor och behov

Klostergårdsskolan

Styrkor

- ▶ Elevernas möjligheter till inflytande - förslagslåda, trivselenkät med fritidsfrågor, fritidsgymna planerad av elever och kommande policydokument om elevernas inflytande
- ▶ Nyrenoverade lokaler, fritidshem åk 3-6, i eget hus särskilt anpassat för fritidshem, grön skolgård med bra utomhusmiljö samt bad i närområdet
- ▶ Ett medvetet arbete för att hitta samarbete med aktörer utanför skolan, såsom Skånes dansteater, Skånes idrottsförbund och Lugi med basket och fäktning

Utmaningar/behov

- ▶ Låg elevvolym vilket påverkar personaltätheten på fritidshemmet och att färre elever ska bära skolgemensamma-kostnader (skolledning, lokaler etc.)
- ▶ Personalens behörighet och undervisningens kvalitet på fritidshemmet
- ▶ Anmäla fler kränkningar

Fritidshemmens styrkor och behov

Kulparkskolan

Styrkor

- ▶ Utemiljön - lummig, varierad och med egen grillplats
- ▶ Väl fungerande arbetslag - stabil grupp med hög behörighet och goda möjligheter för egenplaneringstid
- ▶ Samverkan hemmet/elevs inflytande - "Fritidsblomman" - ett sätt att formalisera elevs inflytande och stärka samarbetet med hemmet

Utmaningar/behov

- ▶ Emellanåt trångt i lokalerna inomhus t.ex. modersmålsundervisningen behöver smårummen och ofta behöver fritids plocka ihop material etc pga rummen används också till annat
- ▶ Nästan uteslutande kvinnlig personal på fritids - svårt att öka andelen män när det så sällan rekryteras
- ▶ Saknar när de hade förste-lärare med uppdrag fritidshem som var drivande i utvecklingsarbete

Undervisningen planeras och organiseras på olika sätt. De faktorer som upplevs som mest avgörande för hur väl det fungerar är personalens behörighet och kompetens samt planeringstidens omfattning och innehåll.

- ▶ Skolor med stor andel legitimerade har generellt mer egen planeringstid beroende på bl.a. arbetstidsavtal.
- ▶ Rektorer har olika strategier för att planeringstid inte bara ska användas till praktisk planering utan snarare med fokus på hur undervisningen kan utvecklas och målen uppnås.
- ▶ Viktigt för fritidshemmet att balansera mellan att knyta an till skolans undervisning och att samtidigt ge utrymme för andra, ofta friare, aktiviteter.
- ▶ Flera fritidshem lyfter vikten av att eleven känner att det är en sammanhållen verksamhet mellan fritidshem och skola. Samma regler som gäller på skolgården, samma personal de möter under hela dagen och som vet om det händer något på fritids igår som kan påverka dagen efter i skolan.
- ▶ Goda exempel på samplanering mellan skola och fritidshemmet handlar ofta om att teman från skolans undervisning får en fortsättning på fritidshemmet. I läroplan för fritidshemmet (Lgr22 kap 4) finns centralt innehåll i form av undervisning i "*skapande och estetiska uttrycksformer*". Exempelvis fortsätter undervisning i skolan om stenåldern på fritidshemmet genom skapande, av i detta fallet stenålderssladskap i tittskåp. Försvåras dock om/när många elever inte går på fritidshemmet, eftersom dessa elever också ska kunna tillgodogöra sig skolans undervisning.
- ▶ I områden där många elever har flera idrotts-/kulturaktiviteter efter att de slutat på fritidshemmet för dagen upplevs behoven av att "ta det lugnt" och ha mycket fria aktiviteter större.
- ▶ Betydelsen av samverkan med föreningar/närområdet/civilsamhälle vilket ger ett mervärde till fritidsverksamheten och knyter an till läroplanens centrala innehåll (Lgr22 kap 4 "*Närsamhällets och föreningslivets utbud av aktiviteter och platser för kultur, fritid och rekreation*"). Samarbete med pensionärsföreningar och läxhjälp genom Rädda barnen samt idrottsklubbar som fäktning genom RF-SISU.

Finns det en planering för nämndens uppföljning av fritidshemmen?

- ▶ *Ger uppföljningen insikt i betydelsefulla skillnader?*

Nämndens kvalitetsrapport

Fritidshemmens kvalitetsarbete behöver utvecklas. Detta är ett utvecklingsområde som identifierades redan läsåret 20/21 och som fortsätter vara relevant. Kortfattat handlar det om kompetensförsörjning och kompetensutveckling för att bidra till att aktiviteter på fritidshemmet i större omfattning kan kopplas till utveckling av de förmågor som fritidshemmet enligt läroplan ska främja. Det handlar också om att söka upp barn som inte går på fritids.

Huvudmannen ser fortsatt ett behov, i samtliga skolformer men i synnerhet inom förskolans och fritidshemmens verksamhet, av att "stödja enheterna generellt genom att stärka kompetens kring analysarbete och i att bygga upp strukturer för det systematiska kvalitetsarbetet". Insatsen, med medel från statsbidraget, bedöms behöva fortsätta under 2023.

Utöver strukturella utmaningar kring att rekrytera behöriga lärare till fritidshemmens verksamhet finns ett behov av att uppnå en ökad uppdragsförtroget inom fritidshemmet för att bidra till att aktiviteter i större omfattning kopplas till utveckling av de förmågor som fritidshemmet enligt läroplanen ska främja.

Från intervjuer

Uppger att huvudmannen upplevs ställa få krav på att beskriva och analysera fritidshemsverksamheten inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Några av skolorna uppger att de har behov av mer uppföljning/dokumentation av fritidshemsverksamheten. Idéer om att följa upp:

- Antal kränkningsmätningar som äger rum på fritids
- Antal genomförda pedagogiska planeringar.

Uppger att kompetensutveckling på huvudmannanivå som är riktad mot fritidshemmet saknas.

Slutsatser

Uppföljning och insikt i betydelsefulla skillnader

Det finns inte någon särskild planering för nämndens uppföljningen av fritidshemmen utan det är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Dock finns enbart korta beskrivningar av arbetet på kommunövergripande nivå. Huvudmannens förväntningar på enskilda enheters uppföljningar avseende fritidshemmet finns inte formulerat. Därmed saknas systematiskt uppföljning av betydelsefulla skillnader. Avseende uppföljning och skillnader framkommer följande:

- ▶ Aktuell nationell statistik avseende fritidshemmet saknas i stor utsträckning vilket försvårar möjligheterna till nationella jämförelser. Det är svårt att kvantitativt mäta utfallet av fritidsverksamheten. Att mäta förutsättningar i behörighet eller gruppstorlek är lättare men påverkas av möjligheten till tillförlitlig och jämförbar statistik som tidigare nämnts.
- ▶ Varken Skolinspektionen eller kommunens enkäter ställer frågor till eleverna om fritidshemmet. Sannolikt tänker eleverna på all personal de möter under en dag när de svarar på frågan "*Litar du på att de vuxna i skolan gör tillräckligt om någon elev blir illa behandlad?*". Lika så på frågan "*Hur nöjd är du med din skola?*" väger sannolikt eleven in båda verksamheter.
- ▶ Fritidsråd, enkät med fritidsfrågor och den så kallade Fritidsblomman (lokalt framtaget underlag för utvecklingssamtal specifikt gällande barnets lärande och upplevelse av fritidshemmet) nämns som delar i det systematiska kvalitetsarbetet.
- ▶ Som kompensation för bristen på statistik och enkätsvar och som komplement diskuterades möjligheten att forska/kvalitativt utforska verksamheten och kvaliteten på det egna fritidshemmet. För personal och rektorer kan detta ske genom exempelvis praktisknära forskning eller skuggning/verksamhetsbesök.
- ▶ På analysseminariet framkom att det i dagsläget saknas forum för dialog *mellan* fritidshemmen gällande utmaningar och utvecklingsområden.
- ▶ Nämnden gör ofta platsbesök på skolor under förmiddagen då fritidsverksamhet inte pågår. En önskan om att besöken i större utsträckning sker på eftermiddagen för att också besöka och belysa fritidshemsverksamheten.
- ▶ Likvärdighet betyder inte att alla ska göra lika - det kompensatoriska uppdraget är viktigt.

Innehåll

01

Inledning - beskrivning av uppdraget

02

Förstudiens resultat

03

Nästa steg

För dig som vill fördjupa dig och diskutera mer...

På denna och nästkommande sida redovisas de frågor som var utgångspunkt på det genomförda analysseminariet. På seminariet deltog företrädare från barn och skolförvaltningen, rektorer, fritidshemspersonal, företrädare för barn- och skolnämnden samt från kommunrevisionen. Därtill deltog projektmedarbetare från EY.

Kanske kan dessa frågor vara utgångspunkt för ytterligare diskussioner och utvecklingsarbete!?

Behörig personal och lokaler

- ▶ Är skillnaderna avseende personal och lokaler ett problem och vad kan rektor/nämnd/revisionen göra åt det?
- ▶ Hur påverkar lokalernas utformning vilken verksamhet som kan bedrivas? Hur överbygger vi utmaningar med för trånga/slitna/icke optimala lokaler?
- ▶ Vad kan jag, utifrån min roll och ansvar, göra för att öka andelen behörig personal? Är det alltid önskvärt med högre behörighet?
- ▶ Vilken är den viktigaste åtgärden för att få till bättre lokaler? Vilka andra aktörer i kommunen behöver vi samarbeta med?

Undervisning och innehåll

- ▶ Planeras och organiseras fritidshemmets undervisning och innehåll på olika sätt? Vilka sätt upplevs vara framgångsrika?
- ▶ Hur påverkar mötesstrukturen både hur planeringen sker och i förlängningen hur verksamheten bedrivs?
- ▶ Är det alltid önskvärt med mer tid för samplanering mellan fritidshem och skola? Vad ska den tiden användas till?
- ▶ Vilken är den viktigaste faktorn för att få till en bra planering av fritidshemmets verksamhet och undervisning?
- ▶ Är skillnaderna i hur fritidshemmets verksamhet och undervisning planeras ett problem? Och vad kan rektor/nämnd/revisionen i så fall göra åt det?

Uppföljning

- ▶ Vad är nämndens roll avseende uppföljning av fritidshemsverksamheten i en organisation baserad på tillitsbaserad styrning?
- ▶ Vad är det största hindret i att gå från kontroll till tillitsbaserad styrning av fritidshemmen? Hur kan vi minska/ta bort detta hinder?
- ▶ Vilka kritiska punkter behöver ansvariga på olika nivåer (personal, rektor, huvudman) beakta för att uppföljningen av fritidshemmen ska anses tillräcklig?
- ▶ Vilka forum behöver finnas för att erfarenhetsutbytet mellan olika fritidshem ska fungera väl? Vad finns idag? Vilka kan skapas?
- ▶ Hur kan likvärdigheten stärkas utan att det innebär en likriktning av fritidshemmens verksamhet?
- ▶ Vilka goda exempel finns på hur fritidshemsverksamheten är inkluderade i enhetens systematiska kvalitetsarbete?

För projektets genomförande från EYs sida

Sara Shamekhi

Specialist skola

sara.shamekhi@se.ey.com

Viktoria Wedbäck Pizevska

Medverkande granskare

viktoria.wedback.pizevska@se.ey.com

Hanna Ericsson

Specialist skola

hanna.ericsson@se.ey.com

Jakob Smith

Uppdragsansvarig partner

jakob.smith@se.ey.com

